

Ohranjamo preteklost za prihodnost!

80 let Loškega muzeja Škofja Loka

Uvod

V prispevku na kratko orisujemo razvoj Loškega muzeja Škofja Loka od ustanovitve do danes ter pester praznični rojstnodnevni program v letu 2019. Sestavljen je iz besedil, ki so nastala ob raziskovanju 80-letnice muzeja in so bila objavljena v publikaciji *Ohranjamo preteklost za prihodnost! Zbornik ob 80-letnici Loškega muzeja Škofja Loka*. Biljana Ristić predstavi zgodovino Loškega muzeja Škofja Loka, besedilo direktorice Saše Nabergoj osvetli vznemirljive muzejske začetke in izzive sodobnih muzejev, besedilo Marije Demšar pa predstavlja vse dejavnosti, povezane s praznovanjem 80-letnice, ki smo jih preko celega leta podajali na različne načine in večplastno – z razstavami, dogodki in prek najrazličnejših medijev.

V jubilejnem letu smo muzejski delavci želeli čim širšemu krogu obiskovalcev ne samo predstaviti zgodovino muzeja, ampak tudi omogočiti pogled v zakulisje muzejskega dela in jim pokazati tudi tisto, kar je očem javnosti največkrat skrito. Od januarja do decembra 2019 smo pripravili raznolik nabor med seboj povezujočih se projektov: razstave, raziskave, javna vodstva, predavanja, delavnice, rubriko Muzej+ na naši spletni strani, študijski krožek in nenazadnje publikacijo, v kateri smo na različne načine predstavili zgodovino, sedanost in prihodnost Loškega muzeja Škofja Loka. Izdali smo zbornik, ki prinaša različne vsebine – z njim smo zaokrožili in zaključili program obletnice, odstrli pa tudi vpogled v prvih 80 let muzeja, in sicer z vsebinskim pregledom in poglobljeno predstavitevijo vseh zbirk, izpostavili pa smo tudi izbrane predmete. Govorili smo o vlogi muzeja, načinih delovanja, pomenu v strokovni in širši javnosti ter o pomenu kulture in umetnosti nasploh.

Kratek zgodovinski pregled razvoja Loškega muzeja

Ideja o ustanovitvi muzeja se je rodila nekaj let pred njegovo ustanovitvijo v krogu t. i. Profesorskega ceha. Želja po ohranjanju stikov med kulturniki, predvsem loškimi profesorji, se je porodila leta 1929. Takrat sta bila profesorja Ivan Dolenc (1884–1971) in Jakob Šolar (1896–1968) na izletu na Jelovici in v Dražgošah in razmišljala o tesnejši povezavi loških profesorjev, ki poučujejo po različnih slovenskih krajih. Sklenila sta, da naslednje leto loške profesorje povabi na druženje. Med šolskimi počitnicami leta 1930 je potekal prvi sestanek Profesorskega ceha.

Profesorski ceh je bilo neformalno združenje, ki je profesorjem, ki so bili po rodu iz Škofje Loke, poučevali pa na različnih šolah po slovenskih krajih, omogočalo, da so se enkrat letno, običajno med poletnimi šolskimi počitnicami, sestali. Od prvega sestanka dalje je število profesorjev iz leta v leto naraščalo. Na prvem srečanju Profesorskega ceha se je sestalo enajst profesorjev.¹ Ob tovrstnih srečanjih so si udeleženci običajno ogledali kulturno ali naravno znamenitost v Škofji Loki ali njeni okolici, nato pa nadaljevali z druženjem ob kosilu v kateri od številnih loških gostiln. Eno od srečanj je bilo tudi v poletnih počitnicah leta 1936. Enaindvajset profesorjev si je ogledalo obrat banovinske mlekarške šole² in Tovarno klobukov Šešir na Spodnjem trgu, nato pa so kósili v gostilni Pri Pepevnaku na Spodnjem trgu. Po kosilu je profesor France Planina (1901–1992) navzočim predstavil pobudo za ustanovitev muzeja v Škofji Loki. Vsi prisotni so pobudo sprejeli, podpisali predlog in ga poslali na občinsko upravo.

Občina je pobudo profesorjev sprejela in »... z navdušenjem pozdravila cenjeni predlog glede ustanovitve škofjeloškega muzeja.«³ Ustanovljen je bil pripravljalni odbor, njegov predsednik je postal dr. Pavle Blaznik (1903–1984). Prva naloga odbora je bila ustanovitev društva, pod okriljem katerega bi potem potekale priprave na ustanovitev muzeja.

Muzejsko društvo Škofja Loka je bilo ustanovljeno 23. 7. 1937. Prvi predsednik je postal dr. Pavle Blaznik. Odborniki društva so na terenu kmalu začeli zbirati predmete za muzej. Dneve in dneve so brskali po podstrešjih loških hiš in nabrali precejšnje število predmetov, sčasoma pa so jih meščani začeli prinašati tudi sami.

Prva težava, ki jo je društvo moralo premostiti, so bili prostori, kjer bi razstavili zbrane predmete. Občina jim je leta 1939 odstopila prostore v drugem nadstropju Mestne hiše na Mestnem trgu v Škofji Loki. Slovesno odprtje Mestnega muzeja je potekalo 27. 8. 1939, muzejske zbirke so bile postavljene v treh sobah.

1 Dolenc, Profesorski ceh v Škofji Loki, str. 72.

2 Šola, ki je bila ustanovljena leta 1926, je nosila naziv Specialna poljedelska šola za mlekarstvo. Prostore so imeli v Puštalskem gradu.

3 Dolenc, Profesorski ceh v Škofji Loki, str. 75.

Slavnostno odprtje je pospremila godba I. planinskega polka.⁴ Med pomembnimi gosti so bili dr. Lovro Sušnik (načelnik prosvetnega oddelka banske uprave), Ivan Dolenc, dr. Milko Kos (univerzitetni profesor, zgodovinar in predsednik Muzejskega društva za Slovenijo), dr. Josip Žontar (pravnik, zgodovinar, učitelj), predstavniki škofjeloških uradov, oblasti, društev, organizacij in snovalcev javnega življenja v Loki.⁵ Po uvodnem govoru dr. Blaznika so si udeleženci ogledali zbirke.

Za muzej so zbrali 915 predmetov, zbirke so bile urejene tematsko. V eni od sob so bili razstavljeni relief loškega ozemlja, zemljevidi, mestne vedute iz različnih obdobij, nekaj izkopanin iz rimskih časov, posnetki crngrobskih fresk, cehovski predmeti, listine, spričevala loških šol, spomini na čitalniške bésede, zbirka malega kruhka, etnografski predmeti itd. V manjši sobi je bilo razstavljenih nekaj del loških slikarjev, predvsem Ivana Groharja in Franceta Koširja. V predsobi so bili razstavljeni izdelki umetne obrti (čipke, glavniki, orodje za barvanje platna, kovaški izdelki itd.). Posebna omara pa je bila namenjena predstavitvi leposlovnih in poljudnoznanstvenih del Ločanov.⁶

V prvem obdobju delovanja muzej ni imel zaposlenega profesionalnega muzejskega kadra. Muzej so vodili, skrbeli za predmete ter čuvali zbirke odborniki Muzejskega društva. Ob nedeljah in praznikih, ko je bil muzej odprt, so odborniki obiskovalce vodili po zbirkah.

Delovanje muzeja je prekinila 2. svetovna vojna. Leta 1944 so odborniki Muzejskega društva predmete iz Mestne hiše prenesli v kapucinsko cerkev in samostansko drvarnico, kjer so ostali do konca vojne, ko so ponovno začeli urejati muzejske zbirke, zbirati nove predmete in iskati nove, primernejše prostore. Ob pomoči Občine Škofja Loka so v najem dobili Puštalski grad, v katerem so zbirke na novo razstavili in muzej slovesno odprli 28. julija 1946.

Poleg že pred vojno oblikovanih zbirk so ob novi postavitvi⁷ razstavili nekaj novih zbirk. Iz dvorca Visoko pri Poljanah so odborniki Muzejskega društva pripeljali bogato knjižnico dr. Ivana Tavčarja in nekaj pohištva, v kapeli Puštalskega gradu pa so bili razstavljeni deli zlatih dražgoških oltarjev (vas Dražgoše in cerkev sta bili med vojno porušeni in požgani). V tem času se je začela oblikovati narodnoosvobodilna zbirka, saj je muzej pridobival veliko število predmetov, arhivskega gradiva in fotografij iz obdobja 2. svetovne vojne. Ker pa v Puštalskem gradu ni bilo primerne prostora za predstavitev tako obsežne zbirke, je bila ta

4 Škofjeloški muzej izročen javnosti. Odslej bo redno odprt vsako nedeljo dopoldne. *Jutro*, letnik 20, številka 200, str. 5.

5 Prav tam.

6 Planina, O nastanku in razvoju Loškega muzeja, str. 12.

7 V prvi sobi so bili razstavljeni predmeti, ki so prikazovali in pričali o razvoju freisinškega Loškega gospodarstva. Druga soba je bila posvečena zgodovini in delovanju cehov na Loškem, tretja soba je predstavljala domače obrti, četrta soba kmečko arhitekturo, peta kmečko orodje, šesta soba ljudsko umetnost, sedma dela loških umetnikov in znanstvena dela Ločanov, v osmi sobi so bile razstavljene vedute Škofje Loke.

od leta 1954 razstavljena v Domu Zveze borcev Škofja Loka. Poleg omenjenih zbirk se je v času, ko je muzej domoval v Puštalskem gradu, začela snovati tudi nekoč imenovana prirodopisna zbirka. Pri tem se je muzej povezal z loškimi lovci.⁸

Zbirke so zahtevale vedno več časa in strokovnosti. »Spoznali smo namreč, da vsakodnevne strokovne dela z inventariziranjem, konserviranjem, področnega študija in načrtnega zbiranja ter drugega muzeološkega dela odborniki – amaterji, ki so zaposleni vsak pri svojem poklicu, ne zmorejo.«⁹ Na prošnjo društva je Ministrstvo za prosveto leta 1948 zaposlilo prvega strokovnega delavca in ravnatelja, tedaj Okrajnega loškega muzeja, Karla Plestenjaka.¹⁰ Dve leti zatem (1950) se je v muzeju kot arhivarka in kustosinja zaposlila še Doroteja Gorišek.¹¹ Strokovno okrepljen muzej se je posvečal zbiranju novega gradiva, urejanju in dopolnjevanju obstoječih zbirk, vodenju evidenc predmetov, vodstvu skupin in posameznikov po muzeju, navezovanju stikov z drugimi strokovnimi ustanovami itd. Intenziviralo se je tudi delo in zbiranje gradiva na terenu. V petdesetih letih so potekala arheološka izkopavanja na Kranciju, v Puštalu nad Trnjem, v Stari Loki, v jamah Kevderc in Lubniški jami na Lubniku ter v Godeških Dobravah. Izkopavanja so potekala pod strokovnim vodstvom arheologov iz Narodnega muzeja. Leta 1956 je vodenje muzeja prevzel Andrej Pavlovec. Že naslednje leto je bila oblikovana posebna skupina za evidentiranje ozemlja nekdanjega Loškega gospostva: Stane Pečar (vodja ekipe za področje NOB), Anka Novak (za področje etnologije), Andrej Pavlovec (za področje umetnostne zgodovine in spomeniškega varstva), Saša Kump (risar) in Jože Kloboves (zbiranje podatkov iz NOB). Rezultat 18-dnevnega terenskega raziskovanja je več kot 300 posnetih fotografij, okoli 100 risb, precejšnje število pridobljenih etnografskih predmetov, partizanskega tiska in arhivskega gradiva.

8 Planina, Dvajset let Loškega muzeja, str. 62.

9 Planina, O nastanku in razvoju Loškega muzeja, str. 13.

10 Karel Plestenjak (1914–1963); muzealec, etnolog, umetnostni zgodovinar, restavrador – konservator, slikar. Sistematično je zbiral predmete domače obrti (platnarstvo, barvarstvo, sitarstvo, slamninarstvo, čipkarstvo, kmečko stavbarstvo). Pridobil je spomine na dr. Ivana Tavčarja in sodeloval pri arheoloških izkopavanjih stolpa na Kranciju, na Trnju, v Puštalu in Stari Loki. Posvečal se je medvojni in povojni zgodovini z zbiranjem podatkov o spomenikih NOB na Gorenjskem. Po njegovi zaslugi je bil 1954 v Domu Zveze borcev odprt oddelek NOB. V letih 1953 do 1954 je priredil razstavo 17-ih loških umetnikov in s tem postavil temelje bodoči muzejski umetniški galeriji. Leta 1955 je prenehal z delom v Loškem muzeju Škofja Loka in se zaposlil kot ravnatelj v Goriškem muzeju.

11 Doroteja Gorišek, s. Mateja (1910–1997); muzealka in arhivarka, zaposlena v Loškem muzeju Škofja Loka od 1950 do 1961. Končala je študij zgodovine, geografije, matematike in fizike na ljubljanski Filozofski fakulteti. Kot muzealka je urejala arhivsko gradivo, strokovno muzejsko knjižnico, pripravljala muzejske razstave in sodelovala v Muzejskem društvu. Pisala je kroniko Občine Škofja Loka in strokovne članke s področja etnologije in arhivistike, ki jih je objavljala v *Loških razgledih*.

Odprtje muzejskih zbirk na Loškem gradu, 16. 8. 1959. (vir: fototeka Loškega muzeja Šk. Loka)

Prostori Puštalskega gradu so postajali iz leta v leto bolj tesni in neprimerni za hranjenje ter predstavljanje muzejskih zbirk. Leta 1959 je bil muzej preseljen v Loški grad; pred selitvijo zbirk ga je bilo treba temeljito obnoviti. Po osmih mesecih obnavljanja je bil muzej pripravljen za ponovno odprtje. Svečana slovesnost je potekala 16. avgusta, poslanih je bilo 700 vabil in 100 letakov. K otvoritvi so bili povabljeni vsi člani Muzejskega društva Škofja Loka, zastopniki upravnih in političnih organov, družbenih organizacij, znanstvenih in kulturnih ustanov, prebivalci Škofje Loke ter bližnje in daljne okolice. Slavje se je začelo ob deveti uri dopoldne. Predvideno je bilo, da bi se program odvijal na grajskem dvorišču, vendar je bil zaradi slabega vremena prestavljen v grajsko dvorano. Dopoldanske otvoritve na gradu se je udeležilo okoli tisoč ljudi.¹²

V osemdesetih letih raziskovanja, dela na terenu, strokovni obdelavi gradiva in krepitvi strokovnega kadra so poleg občasnih razstav nastajale in se oblikovale nove zbirke. Eden večjih gradbenih posegov v gradu je bila leta 1965 preureditev nekdanje nunske telovadnice v razstavno galerijo (danes Galerija na Gradu), namenjeno občasnim tematsko poglobljenim razstavam. Z razstavami v novi galeriji je Loški muzej začel 18. 12. 1965,¹³ ko sta bila v galeriji slavnostna seja občinske skupščine in odprtje razstave *Škofja Loka na starih slikah*. Novi prostori muzeja so, poleg prenosa že obstoječih zbirk, omogočali tudi postavitev novih.

12 Otvoritev muzeja na Loškem gradu, str. 253–256.

13 Pavlovec, Loški muzej ob 50-letnici: pregled razvoja, str. 16.

NOB zbirka je bila predstavljena iz Doma Zveze borcev in postavljena v drugem nadstropju južnega trakta gradu. Na novo so bile postavljene speleološka zbirka¹⁴ (v sodelovanju z Zavodom za raziskovanje krasa), gozdna diorama v naravoslovni zbirki (naslikal jo je akademski slikar Franc Novinc), dražgoški oltarji iz cerkve sv. Lucije iz Dražgoš, na grajskem vrtu je bil leta 1962 eden prvih muzejev na prostem na Slovenskem, postavljene so bile nove etnološke zbirke, svoje mesto v stalnih zbirkah so dobile arheološke izkopanine s Krancija ter loška slikana meščanska keramika, izkopana pri Poljanskih vratih. Dopolnjevali in nadgrajevali sta se umetnostnozgodovinska zbirka in zbirka sodobnih umetnikov, leta 2017 pa sta bili postavljeni zbirki Škofjeloški pasijon in Šport na Loškem, če naštejemo le nekaj pomembnejših prelomnic v postavljanju muzejskih zbirk v Loškem muzeju Škofja Loka.

Poleg razstavljanja stalnih zbirk in njihovega dopolnjevanja, pripravljanja občasnih razstav, dogodkov in predavanj ter konsistentnega ohranjanja stika z obiskovalci so strokovni delavci muzeja v vseh teh desetletjih tesno sodelovali tudi z ljubitelji in strokovnimi delavci v Selški in Poljanski dolini ter Žirovski kotlini. Lokalno kulturno dediščino je muzej prezentiral *in situ*. V sodelovanju z lokalnimi skupnostmi je s svojimi strokovnimi delavci vzpostavil ali strokovno sodeloval pri vzpostavljanju številnih dislociranih enot – muzejev oziroma muzejskih zbirk izven muzeja: Sorica (zbirka del Ivana Groharja), Železniki (danes samostojen muzej), Žiri (čevljarska, klekljarska, slikarska in narodnoosvobodilna zbirka), Dom Cankarjevega bataljona v Dražgošah (Dražgoše pred, med in po 2. svetovni vojni), Starološki grad (PTT zbirka – pošta, telegraf, telefon),¹⁵ dvorec na Visokem (zbirke dr. Ivana in Franje Tavčar, Kalanov rod na Visokem in visoška kuhinja), Čebelarski dom Brode (muzejska zbirka *Tle se špeglajte, lenuhi, po tej mali, marni muhi!* in Učna pot kranjske sivke). V Galeriji Ivana Groharja in Galeriji Franceta Miheliča redno razstavljajo tako domači kot tuji umetniki.

V razvoju muzeja so svoj kamenček v mozaik preteklosti položili strokovni delavci (kustosi, ravnatelji oziroma direktorji), konservatorji in restavratorji, delavci v upravi (tajništvo, računovodstvo, stiki z javnostjo), tehnična služba, javni delavci, receptorji, vodiči, prostovoljci in kulturni mediatorji in nenazadnje vsi, ki so kakorkoli sodelovali z muzejem. Ljudje muzeja predstavljajo vezno tkivo med kulturno dediščino in obiskovalci, so prenašalci znanja in vedenja o naši preteklosti. Vsi, teh je preveč, da bi jih na tem mestu naštevali, so pripomogli k temu, da je muzej danes to, kar je – stičišče preteklosti in prihodnosti.

14 Speleologija – veda o podzemeljskih, kraških jamah, jamoslovje. SSKJ.

15 Leta 1985 je zbirka prešla pod okrilje Tehniškega muzeja Slovenije, tri leta zatem pa je bil PTT muzej odprt v gradu v Stari Loki. Na ogled je bil vse do leta 2008, ko so zbirko preselili v Muzej pošte in telekomunikacij Polhov Gradec (dislocirana enota Tehniškega muzeja Slovenije).

V prostorih stare loške Mestne hiše je 27. 8. 1939 vrata odprl Loški muzej Škofja Loka, 16. 8. 1959 pa so bile zbirke prvič na ogled na Loškem gradu, tretji lokaciji muzeja od njegove ustanovitve, kjer še vedno domuje. Obe častitljivi obletnici smo izkoristili za pripravo celoletnega programa, s katerim smo želeli predstaviti kompleksnost in raznolikost muzejskega dela, spregovoriti o različnih metodah, načinih, formatih muzejskega dela ter osvetliti njegove manj vidne procese. Z raznolikimi vsebinskimi komponentami programa, njegovo časovno dimenzijo oziroma razdeljenostjo skozi celo leto pa med drugim opozoriti, da je naše delo maraton in ne tek na kratke proge. Z drugimi besedami: tako vsebinska zasnova kakor način izvedbe programa obletnice odslikujeta našo vizijo muzejskega dela.

Loški muzej je bil med prvimi petimi ustanovljenimi javnimi muzeji v našem prostoru izven Ljubljane, pa tudi eden redkih, ki ni zrasel oziroma se profesionaliziral (institucionaliziral) iz zbirke bogatega zbiratelja, pač pa je spodbuda zanj prišla iz kroga intelektualcev, loških profesorjev oziroma t. i. Profesorskega ceha. Ti so v času pred 2. svetovno vojno namesto zaloga hrane in orožja kopičili muzejske predmete in tik pred izbruhom svetovne morije je Loški muzej začel s svojim delom.

Zanimiv vpogled v pionirsko fazo muzeja nam ponuja besedilo Franceta Planine, enega od njegovih ustanoviteljev, ki je bil objavljen v *Loških razgledih* ob 50-letnici muzeja.¹⁶ Prav on je leta 1936 dal uradno pobudo za ustanovitev muzeja, leta 1937 pa v novoustanovljenem Muzejskem društvu, ustanovljenem prav z namenom zbiranja predmetov za bodoči muzej, prevzel funkcijo »gospodarja«. V večjih muzejih bi bila to funkcija kustosa – varuha, a kot zapiše sam: »Varuh nisem mogel biti, ker še ni bilo kaj varovati. Treba je bilo predmete za muzej šele zbirati.«¹⁷ Poleg njega so zbiranje prevzeli Pavle Blaznik, predsednik društva, ter iz precej pragmatičnih razlogov notar Stevo Šink in lekarnar Oto Burdych. Slednja sta namreč poznala vse meščanske družine in vedela, kakšne predmete imajo in kateri bi bili primerni za muzej. In tako sta Planina in Blaznik, večinoma med poletnimi počitnicami leta 1938 in 1939, obiskovala loške družine in odnesla, kar se jima je zdelo zanimivo za muzej oziroma kar so jima bili seveda voljni izročiti. Nekaj predmetov so jima tudi sami prinesli – starološki kaplan Janez (Ivan) Veider je prinesel tri kopije crngrobskih fresk. Nabrane predmete sta potem zbirala v starem rotovžu, v prostorih, ki so bili sicer namenjeni treznjenju. Nabralo se jih je nekaj nad 900, med temi mnoge drobnarije.

Gospodarjeva naloga je bila predmete očistiti, dopolniti podatke (v preveliki začetni vnemi so nekaj predmetov tudi zamešali ali pomanjkljivo oziroma napač-

16 Planina, Spomini na odprtja Loškega muzeja, str. 11–14.

17 Planina, Spomini na odprtja Loškega muzeja, str. 11.

no zabeležili), zasnovati razstavne zbirke in jih primerno opremiti. In tako je sredi avgusta 1939 France Planina začel razstavljalati in razvrščati predmete – in to kar po praznem stanovanju mestnega stražnika. V dveh ne prav velikih sobah in kuhinji je tako uredil predmete po vsebinskih sklopih: cehovstvo, freisinško gospostvo, narodopisni predmeti, ljudska umetnost, loški umetniki itd. Za opremo razstave je imel na voljo mizo, skrinjo in zaboje, v katerih so tovorili sladkor (te so prevlekli z vrečevino, ki so jo pripeli z žeblički). Predmete so potem postavili, obesili na stene oziroma položili na ovite zaboje.

Na dan odprtja muzeja, v nedeljo, 27. 8. 1939, ob devetih zjutraj, je predsednik društva Pavle Blaznik na hodniku pred vrati že sprejemal predstavnike banovine, župana, občinske odbornike, ljubljanske muzealce in ostale povabljenec, France Planina pa je še tekkel po prostorih in v žep svojega smokinga s tal pobiral papirčke.

Po otvoritvi je bil obisk »*kar obilen*«, kot se je izrazil Planina. Domačine je zanimalo, kakšen neki je ta muzej, o katerem so pisali celo ljubljanski časopisi. Marsikdo si je ob ogledovanju mislil, da »*nekaj podobnega imamo tudi mi doma*«. Tako so stari predmeti, ki so jih prej metali proč ali prodajali prekupčevalcem, dobili vrednost in marsikdo jih je prinesel v muzej prodati, podariti ali le v hrambo.

Muzej je deloval dve leti, vse do okupacije. Nemci so zbirke prvotno namerali poslati v celovški muzej, a naj bi ugotovili, da se vežejo le na Loko in so jih zato (v zaprtih prostorih) pustili na miru – do leta 1943, ko je neki nemški carinik zahteval muzejske prostore za svoje stanovanje, ker se mu je samo sredi Mestnega trga zdelo varno pred partizani. Tedaj so vse predmete prepeljali v kapucinsko cerkev, ki je bila zaradi izгона kapucinov sicer zaprta, a so v njej pustili fratra, ki je muzejske predmete varoval do konca vojne.

Planina in Blaznik sta 1. 6. 1945 kot člana Komisije za ugotavljanje kulturno-zgodovinske škode službeno prišla v Loko. Predmete našega muzeja sta našla zložene po klopih in oltarjih kapucinske cerkve, pod korom pa je bil še kup etnografskih predmetov (ki so jih Nemci zbrali za celovški muzej po Loki in okolici, a jih niso utegnili odpeljati), v lopi poleg drvarnice na vrtu pa so bili zloženi še deli dražgoških oltarjev. Muzejskemu fondu so dodali to in še vse tisto, česar okupator ni odnesel s seboj: plakate, s katerimi so razglašali svoje odredbe, obvestila o streljanju talcev itd. Spomladi 1946 je Muzejsko društvo močno obogatene zbirke preselilo v Puštalski grad, kjer je občinski odbor najel vse prostore razen stanovanja lastnice, Hilde baronice Wolkensperg-Swoboda. 28. 7. 1946 je bil muzej drugič odprt. Tam je ostal 13 let, se s prvim direktorjem Karlom Plestenjakom (ki je po škofji Loki postal tudi prvi direktor Goriškega muzeja) in prvimi kustosi (zgodovinarke Dorotejo Gorišek) profesionaliziral in se širil – začelo se je npr. s sesalci in ptiči, ki so jih za naravoslovno zbirko prispevali člani lovske družine. Zgodovina se resnično ponavlja, saj so nam 27. 8. 2019, prav na dan odprtja muzeja pred osemdesetimi leti, člani Ribiške družine Sora podarili

Saša Nabergoj, direktorica Loškega muzeja Škofja Loka, ob odprtju osrednje razstave
80 let Loškega muzeja Škofja Loka, 19. 6. 2019. (vir: fototeka Loškega muzeja Škofja Loka)

novo ribjo zbirko; njeni člani so več kot leto dni lovili »kapitalce« iz obeh Sor za konceptualno nadgradnjo naravoslovne zbirke.

Tudi Puštalski grad je kmalu postal premajhen za potrebe muzeja, zato se je še tretjič (zaenkrat zadnjič) selil, in sicer na Loški grad, in 16. 8. 1959, torej 20 let po prvi otvoritvi, spet odprl svoja vrata. Kot poroča Planina, je bilo obiskovalcev veliko – precej moških je prišlo tudi iz čiste radovednosti, saj v času, ko so bile na gradu uršulinke, sem niso smeli vstopiti.

Praviloma je tako, da so za pripoved najbolj vznemirljivi začetki, čeprav je ravno vsakdanje, maratonsko delo kustosov, direktorjev, strokovnih sodelavcev in še mnogih drugih zaslužno za to, da je muzej ne le še vedno z nami, pač pa je skozi desetletja ostal dejaven in aktualen, vpet v sodobno dogajanje. Število predmetov in zbirk se je večalo, tako da danes muzej hrani malo manj kot 26 000 predmetov. Stalno ima postavljenih 9 zbirk na Loškem gradu, tri na visoški domačiji, eno v Dražgošah in eno v Brodeh – veliko zbirk pa še čaka na možnosti razstavljanja.

Srce muzeja so predmeti, a seveda so muzeji mnogo več kot le skladišča starin. Dobri muzeji niso nikoli bili le nemi pomniki preteklosti, ropotarnice zaprašenih predmetov, pač pa živahni laboratoriji, namenjeni dostojnemu ravnanju z dediščino. Torej njenemu varovanju, hranjenju, prav tako pa tudi njenemu predstavljanju, kontekstualiziranju, vrednotenju in s tem ohranjanju zgodovinskega spomina. Tradicijo (znanja in veščine iz preteklosti) ves čas posodabljam in kažemo njeno relevantnost za sedanjost in prihodnost.

Prav tako se s poznavanjem preteklosti posodablja tudi razmišljanje o vlogi muzeja in način delovanja, ki se skozi čas spreminjata. Sodobni muzej danes svoje obiskovalce nagovarja drugače kot muzej iz 18. stoletja; načini razstavljanja, komuniciranja, tudi hranjenja so se z novimi znanji spremenili. A osnovni pomen muzejev ostaja isti; že Planina je v besedilu, objavljenem leta 1959, ob 20. obletnici Loškega muzeja, zapisal, da »... muzej ne sme biti skladišče starin in umetnin, temveč šola za vzgojo ljudstva, ki mu približuje znanost in mu posreduje zvezo med preteklostjo in prihodnostjo. Muzej mora pravilno vrednotiti preteklost, da prav cenimo sedanjost in se najboljše usmerjamo v prihodnost.«¹⁸

Muzeji so namreč vedno bili pomembni centri produkcije znanja, učenja in preživljanja prostega časa, zdaj pa postajajo občutljivi tudi za medkulturno različnost, za ranljive družbene skupine in odgovorni do naravnega okolja. Postajajo prostori, kjer se goji kritična misel, razvija in premišlja nove modele delovanja, prilagojene hitro spreminjajoči se družbeni stvarnosti.

S to mislijo smo tudi zasnovali program praznovanja 80-letnice muzeja, ki ga predstavljamo v nadaljevanju.

Praznovanje 80-letnice Loškega muzeja Škofja Loka

Začetek praznovanja smo napovedali z razstavo *80 let v vaši družbi: Loški muzej in njegovi obiskovalci*, ki smo jo odprli 20. marca v Galeriji Ivana Groharja. Na razstavi smo, kot že ime pove, večji del pozornosti namenili obiskovalcem muzeja. Zbrali smo njihove vtise in spomine, se poigrali s statistiko o obiskanosti muzeja in na ogled postavili fotografije s številnih muzejskih dogodkov.

Ob razstavi je 13. aprila potekala *Pravljica v galeriji: zgodbe iz muzejskega kovčka*, kjer sta pripovedovalki Petra Čičić in Marija Demšar ob muzejskih predmetih muzej predstavili najmlajšim obiskovalcem.

Junija je sledilo odprtje velike pregledne razstave *80 let Loškega muzeja* v Galeriji na Gradu. Na razstavi sta kustosinji Biljana Ristić in Marija Demšar predstavili pomen muzeja kot skrbnika kulturne dediščine, prostora, kjer se prepletajo znanje, spomin in umetnost ter središča učenja, povezovanja in srečevanja različnih generacij, kultur, nazorov in idej. Na razstavi sta bila predstavljena zgodovina in razvoj Loškega muzeja Škofja Loka pa tudi ozadje muzejskega dela. Skozi delovne procese kustosa, kot osrednjega muzejskega delavca, smo obiskovalcem razkrili, kako poteka priprava razstave, skušali pa tudi opozoriti na pomembnost sodelovanja različnih notranjih in zunanjih sodelavcev za kakovostno delo v muzeju.

27. 8. 2019 – prav na dan, ko je bil pred 80 leti odprt Loški muzej Škofja Loka – smo s slavnostno prireditvijo odprli *Muzejski teden*. Na prireditvi smo podelili zahvale, ki so jih prejeli Muzejsko društvo Škofja Loka, Združenje umetnikov

Prejemniki zahval za dolgoletno sodelovanje z Loškim muzejem Škofja Loka, 27. 8. 2019.
Z leve: Aleksander Igličar, Judita Šega, Agata Pavlovec, Avgust Hartman, Mira Kalan, Jože Štukl,
Moja Šifrer Bulovec, Igor Kavčič, Saša Nabergoj in Meri Bozovičar.
(vir: fototeka Loškega muzeja Škofja Loka)

Delavnica stripa za otroke z Leo Vučko
in Damirjem Grbanovičem, 29. 8. 2019.
(vir: fototeka Loškega muzeja Škofja Loka)

Vodstvo po Miheličevi zbirki in razstavi
Zbirka v nastajanju s kustosom
Boštjanom Sokličem, 31. 8. 2019.
(vir: fototeka Loškega muzeja Škofja Loka)

Škofja Loka, Zgodovinski arhiv Ljubljana – Enota Škofja Loka, Odbor za muzej športa v Škofji Loki, Mira Kalan, Mojca Šifrer Bulovec, Jože Štukl, Igor Kavčič in Meri Bozovičar. V program *Muzejskega tedna*, ki je potekal med 27. 8. in 3. 9., smo strnili dogodke za različno občinstvo in pripravili posebna vodstva po naših muzejskih zbirkah (eno od vodstev je bilo posebej prilagojeno za otroke) in dislociranih enotah, predavanje sestre Marte Triler o nunskih šolah na Loškem gradu, delavnico stripa z Leo Vučko in Damirjem Grbanovičem ter v sodelovanju s KD Grable pripovedke z Ano Duša v Škoparjevi hiši.

Skozi vse leto so kustosi Loškega muzeja v koticu FOKUS predstavljali muzejske predmete, ki jih je Loški muzej pridobil med prvimi. Biljana Ristić je tako predstavila prvo muzejsko inventarno knjigo MD KDMP, Boštjan Soklič kopijo freske *Judov poljub*, ki jo je muzeju podaril duhovnik Janez (Ivan) Veider, Barbara Sterle Vurnik zlate dražgoške oltarje, ki so razstavljeni v kapeli Loškega gradu, Jože Štukl svečnik v podobi paža, ki je bil najden na Kranclju, Mojca Šifrer Bulovec pa slike na steklo.

Na spletni strani Loškega muzeja Škofja Loka, v mesečnem novičniku, na družabnih omrežjih facebook in instagram ter v oddajah *Muzejski zapiski* na Radiu Sora smo redno objavljali vsebino, povezano z našo zgodovino, in odkrivali zanimivosti dela v muzeju.

80-letnici muzeja je bilo posvečeno tudi raziskovanje v okviru študijskega krožka Ločanke, kjer so udeleženci pod mentorstvom Biljane Ristić raziskovali življenje in delo žensk, ki so delale v muzeju ali so bile kako drugače povezane z njim.

VIRI IN LITERATURA:

- Dolenec, Ivan: Profesorski ceh v Škofji Loki. V: *Loški razgledi* 15, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1968, str. 72–77.
- Otvoritev muzeja na Loškem gradu. V: *Loški razgledi* 6, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1959, str. 253–256.
- Pavlovec, Andrej: Loški muzej ob 50-letnici : pregled razvoja. V: *Loški razgledi* 36, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1989, str. 15–19.
- Planina, France: Dvajset let Loškega muzeja. V: *Loški razgledi* 6, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1959, str. 59–66.
- Planina, France: O nastanku in razvoju Loškega muzeja. V: *Loški razgledi* 16, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1969, str. 11–17.
- Planina, France: Spomini na odprtja Loškega muzeja. V: *Loški razgledi* 36, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1989, str. 11–14.
- Škofjeloški muzej izročen javnosti. Odslej bo redno odprt vsako nedeljo dopoldne. V: *Jutro : dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko*, letnik 20, številka 200, (29. 8. 1939), Ljubljana : Konzorcij Jutra, 1939, str. 5.